

▲ Kierkegaard-slægtens gård findes ikke længere. Men indbyggerne i byen har rejst en mindesten på stedet, hvor den fandtes.

▲ Jens Kristian Holmgaard foran kopien af Kierkegaards skrivepult. Den pensionerede sognepræst havde ikke noget indgående forhold til Kierkegaard, før han blev præst i Sædding Kirke.

▲ På Sædding Kirkegård findes adskillige gravsten med slægtsnavnet Kierkegaard (eller Kirkegaard). – Fotos: Jens Haag.

I en lille vestjysk landsby findes allerede et Kierkegaard-museum

Kierkegaard-slægten stammer fra Rækker Mølle ved Skjern, og selvom Søren Kierkegaard kun besøgte stedet i tre dage, har hans liv sat sig dybe spor i den lille landsby

Jens Haag
haag@k.dk

"Her er jo ikke alverden," siger Jens Kristian Holmgaard med noget, der lyder som antydningen af en undskyldning, idet han læser døren op.

Han træder ind i det lille lokale på den restaurerede Møllegård, som er indrettet som en mindestue tilegnet filosofen og teologen Søren Kierkegaard.

I København taler en række private aktører og Søren Kierkegaard-kendere for tiden om at skabe Danmarks første museum tilegnet den største danske tænker.

Men ifølge Jens Kristian Holmgaard har de taget munden for fuld: Når ret skal være ret var mindestuen her først. Og den har været her siden 1999, da Møllegården blev sat i stand.

"De fik nogle EU-penge eller noget i den retning," indskyder Jens Kristian Holmgaard.

Jens Kristian Holmgaard er pensioneret sognepræst i Sædding Kirke, der ligger cirka en kilometer nord for Møllegård. Han bruger blandt andet sit otium på at bestyre mindestuen, som

han også var med til at etablere.

Den gamle gård er placeret midt i den lille vestjyske landsby Rækker Mølle, som har små 360 indbyggere, hvor filosofen Søren Kierkegaards far Michael Kierkegaard levede til han var 12 år gammel, og hvor hans efterkommere fortsat bor.

Kierkegaard-slægten har tydeligvis betydet meget for Rækker Mølles selvforståelse: På landevejen mod kirken er placeret, lidt lemfældigt og omgivet af en lille hæk, en stor kampesten med teksten: "HER LAA SØREN KIERKEGAARDS SLÆGTS-HJEM", mens kirkeskibet i Sædding Kirke er opkaldt efter Søren Kierkegaards forlovede, Regine Olsen.

Søren Kierkegaard selv havde ikke helt samme tilhørsforhold til byen: Han var her kun på besøg i tre dage i 1840, fordi han havde lovet sin afdøde far at besøge hjemstavn - han ankom i karret, tog i kirke og nedfældede nogle tanker om sit besøg i sin dagbog – og så tog han i al hast tilbage til København, som nok var mere hans univers.

Mindestuen er i udgangspunktet åben for enhver, der har lyst til at besøge den – men man skal kontakte Jens Kristian Holmgaard, der har nøglen, før man kan komme ind.

Som Jens Kristian Holmgaard siger, er der ikke meget at se. Det er en grundlæggende udfordring, når det kommer til museer dedikeret til Søren Kierkegaard: Han efterlod sig ikke særligt mange ting, og han brød sig ikke synderligt om at blive afbildet. Så hvad udstiller man så?

I mindestuen er der kopier af de breve, som Michael Kierkegaard sendte til sin søster Else Kierkegaard, som blev

boende i området, og hos hvem Søren Kierkegaard opholdt sig på sit korte besøg. Et portræt af den spadserende Kierkegaard hænger på væggen, malet af en kunstner fra Holstebro.

Hovedattraktionen, som også er fremhævet på mindestuens sparsomme hjemmeside, er en tro kopi af Søren Kierkegaards skrivepult, som Jens Kristian Holmgaard målte op. Hans forgænger som sognepræst Hans Særkær, som var uddannet snedker, snedkere-rede den så sammen. Der blev lavet to, og den anden tilhører Kierkegaard-forskeren Niels Jørgen Cappelørn.

Den står gemt lidt væk bag mødebordene. På den ligger en gæstebog, hvor et relief af Kierkegaard i træ pryder forsiden (også snedkeret af Hans Særkær). Den er fyldt op med hilsener: en fra Minnesota, en fra Skagen, nogle med sirlig hånd og en enkelt side med navnet "JAKOB" i børneskrift, så de fem bogstaver fylder hele siden.

Men hilsenerne bliver færre og færre, som årene og siderne går. De sidste par sider indeholder alle hilsener fra besøgende fra de seneste fire år.

"Vi har måske 20 besøgende om året nu," siger Jens Kristian Holmgaard og sætter sig ned på en af stolene, som sammen med tre mødebord dominerer lokalet; det var et krav fra de lokale, at mindestuen kunne bruges til andre formål end museum.

"Der var mange flere gæster i årene omkring 1999, da vi åbnede. Det var også dengang, vi lavede filmen."

Ved siden af en samling af Kierkegaard-bøger og nogle foldere, der fortæller om Rækker Mølle og Kierkegaard-slægten, står der et letstøvet tv.

"Vil du se den?", spørger Jens Kri-

stian Holmgaard. "Vi kan spole i den, hvis den bliver for kedelig."

Med forsikring om at der ikke er nogen grund til at spole, vækker han det aldrende fjernsyn til live. Det indstiller sig på den rigtige kanal efter kun et par forsøg. Frem fra en uset skuffe fisker Jens Kristian Holmgaard et vhs-bånd frem.

"Jeg skrev manuskriptet til den, og så fik vi et filmhold nede fra Herning, det hed vist Kirke-ligt Mediecenter, til at optage og klippe den, mod at de fik lov at udleje den," siger han og tænder for den.

Filmen, der på 28 minutter fortæller historien om Søren Kierkegaards besøg i Rækker Mølle, er sælsomt dragende. Den nu afdøde

gårdmand Anders Steengaard fortæller med udpræget dialekt om, hvordan Michael Kierkegaard som sulten, fattig hyrredreng i en alder af 12 år forbandede Gud for sin hårde skæbne.

Anders Steengaard var af samme slægt som Kierkegaard og fungerede også som guide for besøgende i området, der var nysgerrige på tænkerens hjemstavn.

Han fortæller roligt og langsomt, hvordan Michael Kierkegaard havde held til at blive en velhavende husekstrømmer i København og oprettede en fond på 3000 rigsbankdalere, som skulle aflønne en "duelig lærer" i sognet. Hvor-

dan han på sit dødsleje betroede Søren Kierkegaard sin anger over at have forbandet Gud, og pålagde ham at besøge Rækker Mølle.

Indimellem scenerne af Anders Steengaard, der fortæller fra høje og gårde i Rækker Mølle, er indlagt passager med skud af den vindomblæste hede, hvor Jens Kristian Holmgaard med rolig og dyb diktation læser højt fra

Søren Kierkegaards dagbøger om sit besøg i Rækker Mølle.

Til slut synger kirkekoret i Sædding Kirke anno 1999 den Brorson-salme, som Kierkegaard har indmejslet på sin gravsten på Assistens Kirkegaard i København.

Søren Kierkegaard tog tilbage til København efter tre dage. Og med en vis hast – en folkeoverlevering fortæller, at han blev så træt af den skolelærer, hans fars fond aflønnede, at han bad kusken om at køre hurtigt væk, før skolebørnene nåede at synge en sang, lærerne havde skrevet for Kierkegaards skyld.

Men andre søger hertil.

"Der var engang en fremmed i kirken, da jeg prædikede," husker Jens Kristian Holmgaard.

"Han var japaner, viste det sig. Han var professor i etik og havde lært sig dansk, så han kunne læse sin elskede Kierkegaard på originalsproget. Han ville se familiens hjemstavn."

Selv havde Jens Kristian Holmgaard,

som stammer fra Struer, ingen anelse om, at Kierkegaard var opvokset i Rækker Mølle, før han kom hertil som præst.

"Min far havde alle hans bøger, men jeg kom aldrig i gang med at læse dem rigtigt. Men da jeg kom hertil, blev jeg jo på sin vis tvunget til at få et rigtigt forhold til ham."

På væggen ud mod landevejen hænger en slægtstavle over Kierkegaard-slægten, der demonstrerer, hvor stor Kierkegaard-slægten er i Rækker Mølle. På Sædding Kirkegård tilhører mindst 30 af gravstenene mennesker med efternavnet "Kierkegaard" eller "Kirkegaard".

Det er umuligt ikke at føle historiens vingesus. Møllegården, hvor mindestuen ligger, fandtes også på Kierkegaards tid, og hjemstavnens satte sig dybe spor hos Søren Kierkegaard: Han mente selv, at han og hans fars tungtsind var en direkte konsekvens af faderens forbindelse af Gud i det stridte vejr på en af højene uden for byen.

Selvom Søren Kierkegaard havde travlt med at komme væk fra Rækker Mølle, blev han også påvirket af stilheden på den jyske hede. I sin dagbog skrev han under sit besøg i Rækker Mølle:

"I den Aroma som Hø altid udbreder, at staa lige uden for Porten til det lille Sted i den sildige Aftenbelysning; Farene drive hjem og afgive Forgrunden, mørke Skyer, afbrudte af enkelte stærke Lysglimt, som Skyer har, der tyde på Blæst, – i Baggrunden høiner heden sig, – blot jeg maatte ret kunne huske Indtrykket af denne Aften. Heden maa netop være skikket til at udvikle kraftige Aander; her Alt nøgent og afsløret for Gud."

Denne historie bør læses af rigtig mange

Lilian Brøggers vilde erindringsglimt for børn fra en svunden tid

bog

Damián Arguimbau
kultur@k.dk

Erindringer er spændende for børn, for de kan især være ret så nysgerrige på, hvordan deres forældre eller bedsteforældre selv havde det som børn.

Måden at opdrage på og teknologien var helt anderledes for 50-70 år siden. Mobiltelefonen var endnu ikke opfundet, og hvis man havde problemer uden for hjemmet, var der ingen, man kunne ringe til. Fjernsyn fyldte ikke så meget, for der var kun én dansk kanal og måske de to svenske eller de tyske, afhængig af hvor man boede. Rækkevidden

var ikke så stor, forstæet på den måde at man generelt ikke bevægede sig så frygteligt meget uden for sit kvarter. Man kendte folk i området, og de kendte én. Man legede sammen med de øvrige børn i kvarteret udenfor, når man havde fri fra skole.

Dansklærereforeningens Forlag har fået den glimrende idé at bede en lang række børnebogsforfattere og illustratører om at fortælle om netop deres barndom til børn fra 12 år og opad. En af de første bøger i serien er Lilian Brøggers "Skibet skal sejle i nat". Her får læseren et indtryk af et helt liv i kondenseret form. Et meget markant liv endda. Bogen er "kalejdoskopsk collage af øjeblikke", som meget præcist beskrevet af forlaget.

Det gode er, at bogen først og fremmest fokuserer på barndommen og del-

vist ungdommen. "Skibet skal sejle i nat" giver læseren indblik i Lilian Brøggers familie og i hendes liv. Brøggers familie var sømænd fra Fanø, som hun meget rammende beskriver som en ø med sand og sand og sand allevegne.

Mændene sejlede på langfart og var kun sjældent hjemme, mens kvinderne normalt blev hjemme og sørgede for hus og børn. Men ikke Brøggers mor.

Usædvanligt nok sejlede hun ofte med faderen, fordi hun tog hyre som messedreng. Så måtte Lilian bo hos sin farmor.

Den var nok ikke gået i dag.

Men en dag forliser faderens skib og han drukner. Så må familien flytte til Lilians mormor i København, hvor de

falder nogenlunde til. Moderen gifter sig igen med en ny kaptajn. Han er ikke rar over for Lilian Brøgger:

"Naboerne tror, at han er en flink mand. Hjemme er han efter os med hån og kritik og forbud mod det ene og det andet. Gør vi ikke, som han siger, vanker der stuearrest. Eller vi bliver sendt i seng uden aftensmad. Og han slår. Vi er bange for ham, også mor."

Hun slutter med et "til sidst holder han helt op med at tale til mig". Tænk, hvor megen smerte, der må have været. Men alt det holder forfatteren helt væk fra teksten. Man må selv tænke over, hvilke følelser, det må have vakt at have sådan en stedfar. Det er naturligvis et partsindlæg, men sandelig et kraftfuldt et af slagsen.

Denne erkendelse, af at ting blot sker, er kendetegnende for hele bogen og forfatteren. Man må bare finde sig til rette i det, for hvad skal man ellers? Man må finde de små lykkelige øjeblik-

ke, hvor stedfaderen er ude at rejse, og hvor hun så kan hygge med sin mor, eller hvor hun kan være sammen med sine venner. Og verden udenfor bevæger sig, hvor angsten for atomkrig og Kennedys mord fremhæves. På et tidspunkt flytter familien igen til provinsen. Det er ikke så rart, og det lyder sådan her: "I provinsen er der også nogle at blive venner med. Der går bare lidt lang tid." Igen: underspillet, men man mærker smerten ganske tydeligt.

Lilian Brøgger fører os gennem sin barndom og ungdom, frem til at hun flytter hjemmefra, får sin første kæreste og beslutter sig for at være tegner. Og tegner, det gør Lilian Brøgger, for bogen er fyldt med fotografier, små avisartikler, håndtegnede kort og massevis af illustratører, der gør erindringsglimtene ægte og nærværende.

Det er næsten som at kunne se hendes livsøjeblikke via Dumbledores erindringskar.

Det er en barsk historie, som Lilian Brøgger må bære; at kunne formidle den så nøjternt, så underspillet og samtidig så ægte med både tekst og tegninger er imponerende. Det er det talent, der med rette har gjort Lilian Brøgger så berømt. Hatten af, man må ønske sig, at historien bliver læst af rigtig mange.

Lilian Brøgger: Skibet skal sejle i nat. 80 sider. 223,25 kroner.